

Ord. Prof. Enver Ziya KARAL

(1906 - 18.Ocak.1982)

Ord. Prof. Enver Ziya Karal 1906 yılında Kosova'nın Osmaniye kasabasında doğmuştur. Annesinin adı Zeynep, babasının adı Ağalı Mehmet'dir. Balkan savaşında babası, amcası Hüseyin, dayısı Hüseyin şehit edilmiş, anneside koleradan ölmüştür.

Enver Ziya Karal, ağabeyisi tarafından 1916 yılı başlarında İzmir'in Alaçatı kasabasında yetimler için açılmış olan ve ilkökul düzeyinde öğretim yapan Darüleytam'a kaydettirilmiştir. Mütarekenin imzalanması üzerine Bursa'daki aynı adı taşıyan okula oradan da İstanbul'a götürülerek oradaki benzer okullara yerleştirilmiştir.

Enver Ziya Karal, Ortaköy Darüleytam'ına verilmiş ve bu okulu 1922 yılında bitirmiştir.

Bundan sonra 1923 yılında Edirne Sultanisine (Lise) leylî meccani öğrenci olarak kabul edilmiş ve bu okulu 1928 yılında bitirmiştir. Aynı yıl devlet hesabına açılan Avrupa imtihanlarına tarih ve coğrafya öğrenimi girmek üzere girmiştir. Bu imtihanları kazandıktan sonra Ekim 1928 yılında Fransa'ya gönderilmiştir. Yüksek öğrenimini ve Doktora çalışmasını devlet bursuyla **Fransa**'da (Lyon Üniversitesi'nde) yaptıktan sonra 1933 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Tarih Doçenti olarak göreve başlamıştır. 1942 yılında Profesör olarak geldiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi'nde Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü'nü kurmuştur.

1960 yılında **Ordinaryüs Profesörlüğe** yükseltilen Karal, İstanbul Harp Akademisi, Ankara Harp Akademisi, Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde Türk İnkılap Tarihi; Amerika Birleşik Devletleri'nin çeşitli üniversitelerinde ve İngiltere'de Manchester Üniversitesi'nde konuk profesör olarak Yakınçağ Osmanlı Tarihi dersleri vermiştir.

1953 yılında eşi tarih öğretmeni **Fatma Karal** ile birlikte devlet tarafından Atatürk'ün Selanik'te doğduğu evi müze haline getirmekle görevlendirilmiştir. Çeşitli devlet görevleri ile yurtiçi ve yurtdışı devlet temsilciliklerinin yanı sıra 1960-1961 yıllarında Kurucu Meclis üyeliği, 1961 Anayasasını hazırlayan komisyonun başkanlığı ve **Türk Eğitim Derneği Başkanlığı** yapmıştır. UNESCO Milli Komisyonu, **Türk Dil Kurumu** ve **Türk Tarih Kurumu** üyeliklerinde bulunan Karal, 1972 yılından 1982 yılındaki vefatına kadar **Türk Tarih Kurumu Başkanlığı**'nı yürütmüştür.

Beş ciltlik Yakınçağ Osmanlı Tarihi başta olmak üzere Atatürk, Türk Devrim Tarihi, Osmanlı Tarihi üzerine pek çok sayıda yapıtı bulunan Karal, evli ve iki çocuk babasıydı.

—**Çocukluk Yılları**: Enver Ziya Karal 1906 yılında Kosova'nın Osmaniye kasabasında doğmuştur. Annesinin adı Zeynep, babasının adı Ağalı Mehmet'dir. Balkan savaşında babası, amcası Hüseyin, dayısı Hüseyin şehit edilmiş, annesi de koleradan ölmüştür. Savaştan önce Anadolu'ya göçmüş olan ikinci amcası Hoca İbrahim Efendi Birinci Dünya Savaşma gönüllü olarak katılmış, o da Çanakkale'de şehit düşmüştür.

Enver Ziya Karal, Balkan Savaş'ın-dan sonra ağabeyleri Kâzım ve Mustafa (B. Karal) ile İzmir'e göç etmişler ise de, Kâzım yolda kaybolmuş ve onsekiz yıl sonra ancak üç

kardeş tekrar buluşabilmişlerdir. Enver Ziya Karal büyük ağabeyisi Mustafa ile bir süre İzmir'de yaşamıştır.

— Enver Ziya Karal, ağabeyisi tarafından 1916 yılı başlarında İzmir'in Alaçatı kasabasında yetimler için açılmış olan ve ilkokul düzeyinde öğretim yapan Darüleytam'a kaydettirilmiştir. Mütarekenin imzalanması üzerine Alaçatı Darüleytamı kapatılmış, öğrencileri Bursa'da aynı adı taşıyan okula nakledilmiştir. Yunan ordularının İzmir'i işgal etmelerinden sonra Bursa'ya yürümleri üzerine Darüleytam öğrencileri İstanbul'a götürülerek oradaki benzeri okullara yerleştirilmiştir.

Enver Ziya Karal, Ortaköy Darüleytam'ına verilmiş ve bu okulu 1922 yılında bitirmiştir.

Bundan sonra 1923 yılında Edirne Sultanisine (Lise) leyfî meccani öğrenci olarak kabul edilmiş ve bu okulu 1928 yılında bitirmiştir. Aynı yıl devlet hesabına açılan Avrupa imtihanlarına, tarih ve coğrafya öğrenimi görmek üzere girmiştir. Bu imtihanları kazandıktan sonra Ekim 1928 yılında Fransa'ya gönderilmiştir. Fransızca öğrenimi için bir yıl (1928-1929) LION'un Prac lisesinde bulunduktan sonra aynı kentte üniversitenin tarih ve coğrafya bölümlerine kaydolmuş, 1929-1933 yıllarında lisans diplomasını almaya muvaffak olmuştur.

• Bizzat kendisi tarafından hazırlanmış, ölümünden bir gün önce tamamlanmıştır ve tekrar okuyamamıştır.

Karal, 1933 yılında Prac lisesinde stajını da bitirdikten sonra Paris'e gitmiş ve ünlü tarih profesörü Seignobos yanında Türk inkılâbı üzerine doktora hazırlamak için Paris Üniversitesine doktora adayı olarak kaydolmuştur. Bu sıralarda Millî Eğitim Bakanlığınca, kendisine vazife verilmek üzere çağrılmıştır.

Karal'ın Öğretim Üyelikleri: (Yurt içinde)

- 1 — Yakınçağ tarihi doçentliği (İst. Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde) 1933-1940.
- 2 — Aynı Üniversitede, Türk İnkılap Tarihi Doçentliği. 1935-1940.
- 3 — Siyasî Tarih Öğretmenliği (İst. Harp Akademisi, Yüksek Komuta kursu -Ek görev- 1938-1940.
- 4 — Yakınçağ Tarihi Doçenti (Ankara D.T. ve Coğrafya Fakültesi)-naklen ve terfian-1940.
- 5 — Yakınçağ Tarihi Profesörü (Ankara D.T. ve Coğrafya Fakültesi) Terfian-1941.
- 6 — Türk İnkılap Tarihi Profesörü (Ankara, D.T. ve Coğrafya Fakültesi) -Ek görev-1941.
- 7 — Siyasî Tarih Profesörü, İstanbul Üniversitesi, Devletler Hukuk Tarihi Enstitüsü) -Ek görev 1942-1943.
- 8 — Siyasî Tarih Öğretmeni (Ankara Mülkiye Yüksek Okulu) -Ek görev-1942-1944.
- 9 — Türk İnkılap Tarihi Öğretmeni (Ankara, Harp Akademisi) 1945-1946.
- 10 — Ortadoğu Tarihi Profesörü, Amme İdaresi Enstitüsü (Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi) -Ek görev- 1954-1955.
- 11 —Türk İnkılap Tarihi Profesörü (Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi) -Ek görev-1955-1956.
- 12 — Baş Tarih Yazarlığı (Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi) -Ek görev-1956-1959.
- 13 — Ordinaryüs Profesörlüğe terfi 1960.
- 14 — Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri Öğretim Üyesi (Ankara, Gülhane Tıp Fakültesi) 1980-82.

Yabancı Üniversitelerde Çalışmalar:

- 1—Ziyaretçi Profesör, (Amerikan Üniversitesi, Beyrut-Lübnan) 1955.
- 2 — Araştırmacı Profesör, Stanford Üniversitesi, California, U.S.A. 1957-1959 (Karal Üniversitenin davetlisi olarak Hoover Enstitüsünde iki yıl süre ile Paris Barış

Konferansı üzerine ilmî incelemelerde bulunmuş, ayrıca Prof. Vucinich'in dershanesinde "Halifelik" konusunda bir konferans vermiştir).
 3 — Ziyaretçi Profesör, Manchester Üniversitesi (İngiltere) 1962.
 4 — Ders vermek üzere davetli Profesör (Columbia Üniversitesi, New York, U.S.A., Karal, bu üniversitenin Middle East Enstitüsünde Yakınçağ Osmanlı Tarihi ile Türk İnkılâp Tarihi üzerine haftada beş saat olmak üzere ders vermiştir. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğunda daimî Elçilik Müessesesi, Batılılaşma hareketinin başlangıcı konularında konferanslar vermiştir). 1962-1963.
 5 — Aynı Üniversitenin yaz sömestrinde Hukuk Fakültesinde İslâm Tarihi üzerine ders vermiştir.
 6 — Ders vermek üzere görevli Profesör, Tucson Üniversitesi, Arizona U.S.A., Ücreti Nato Genel Merkezince verilmek üzere, Dışişleri Bakanlığımızın tensibi ile Türkiye Cumhuriyeti Tarihi üzerine ders vermekle görevlendirilmiştir. (4 saat ders, 2 saat seminer) 1964-1965.
 7— Ders vermek üzere davetli profesör (Columbia Üniversitesi, New York U.S.A., İkinci defa vaki olan bu davette önceki davette okutulan dersler okutulmuştur). 1969-1970

İlmî Yönetim Çalışmaları (Ek görevler)

1—Tarih Semineri Dergisi Müdürlüğü, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1937-1938)
 2 — Millî Talim ve Terbiye Dairesi Üyeliği, Ankara, Maarif Vekâleti (1940-1944).
 3 — Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Kuruculuğu, D.T. ve Coğrafya Fakültesine bağlı (1942-1943).
 4 — Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Müdürlüğü, D.T. ve Coğrafya Fakültesi (1942-45), (1949-56)
 5 — Fakülte Dekanlığı. D.T. ve Coğrafya Fakültesi (1944-1946), (1946-1948)
 6 — Üniversite Rektörlüğü, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü (1948-1950).
 7 — Komisyon Başkanlığı, İstanbul'un fethinin 500 üncü yıldönümü, Maarif Vekâleti (1953-1954).
 8 — Komisyon Başkanlığı, Türk Kültür Eserleri, Maarif Vekâleti (1953- 1954)-
 9 — Danışma Komisyonu Üyeliği, Müzeler Kurma, Maarif Vekâleti (1950-1951)
 10 — Atatürk Evini Müze yapma (Selanik'teki Evi) (Maarif Vekâleti adına) (1952-1953). Atatürk'ün Selanik'teki evinin müze haline getirilmesi için gerekli her türlü hazırlıkların yapılması ve lüzumlu eşyanın sağlanması ve evin döşenmesi.

Temsil Vazifeleri (Yurt içinde):

1 — Büyük Zaferi Kutlama Töreni, İstanbul Üniversitesi adına Türk İnkılâp Tarihi Doçenti olarak (Afyon 1937).
 2 — Birinci Maarif Şûrası Maarif Vekâleti üyesi, Tarih öğretimi ve Tarih Kitapları Komisyonu Raportörü (Ankara, Temmuz 1937).
 3 — Türk Tarih Kurumu Üyesi (Ankara, 1941).
 4 — Türk Tarih Kurumu Yönetim Kurulu üyesi (Ankara, Ekim 1943).
 5 — Birinci Coğrafya Kongresi Maarif Vekâleti üyesi, Müfredat Komisyonu Başkanı (Ankara, Haziran 1943).
 6 — İkinci Maarif Şûrası Maarif Vekâleti üyesi, tarih kitapları raportörlüğü (Ankara, Haziran 1943).
 7— Dördüncü Dil Kurultayı, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesini temsil etmiştir.
 8 — Fakülte haftası, Erzurum ve Kars kentlerine gidilmiştir. Yalnız DTC Fakültesinden üyeler katılmıştır. (1943).
 9 — Ankara Üniversite Haftası, Gaziantep ve Urfa'da yapılmıştır. Üniversite Heyetine başkanlık etmiştir. (Ekim 1945).
 10 — Beşinci Dil Kurultayı, D.T.C. Fakültesini temsil etmiştir. (Ankara,1945)
 11—Üçüncü Maarif Şûrası, D.T.C. Fakültesini temsil etmiştir.
 12 — Dördüncü Maarif Şûrası, D.T.C. Fakültesini temsil etmiştir. 23-31 Aralık 1949. Muhtelif konular üzerine konuşmuştur.
 13 — UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Üyeliği, D.T.C. Fakültesini temsil etmiştir.

(1949-1950).

14 — Genel Sekreterlik, Türk Tarih Kurumu (Ankara, Mart 1949).
15 — Altıncı Dil Kurultayı (Türk Dil Kurumu Üyesi) (Aralık 1949 Kurul-tay'a Başkanlık etmiştir.).

16 — Üniversitelerarası Kurul Temsilciliği (Ankara Üniversitesi Senatosu tarafından seçilmiştir.) (1951-1953)-

17 — Yedinci Dil Kurultayı (Türk Dil Kurumu üyesi) 1951, Kurultay'a başkanlık etmiştir.

18 — Amme idaresi Enstitüsü Profesörü, Türkiye Ortadoğu Siyasal Bilgiler Fakültesi. (Mart 1954).

19—Merkez Danışma Kurulu Anıt Onarım projeleri, Millî Eğitim Bakanlığı (Ankara, Mart 1950).

20 — Fahrî Başkan, Türk Turizm Kurumu (Ankara, Temmuz 1951). 21—Hami Başkan, Türkiye Turizm Kurumu (Ankara, 10, Aralık).

22 — Türk Tarih Kurumu Kongresi, Tebliğ konusu. Ebubekir Ratip Ef. (Ankara, Nisan 1956).

23 — Pedagoji Kongresi Üyesi, Tebliğ konusu: Tarih öğretimi. (İstanbul, 1956).

24 — 8 nci Türk Dil Kurultayı (Temmuz 1957).

25 — Din Eğitimi Komisyonu üyeliği, Ankara Millî Eğitim Bakanlığı (Kasım 1963)-

26 — UNESCO Memleket Haftası, Türkiye Millî Komisyonunca tertip edilmiştir. (Kars, Erzurum, Trabzon) (Haziran 1964).

27 — Yarışma Komisyonu Üyeliği, Tarih Boyunca Türk-Rus ilişkileri (İstanbul, Eylül 1966).

28 — 7 nci Maarif Şûrası Üyeliği, Millî Eğitim Bakanlığı (Ankara, 1967).

29 — Kütahya Memleket Haftası, UNESCO Millî Komisyonunca tertip edilmiştir. (16-19 Şubat 1967).

30 — Tevfik Fikret Haftası, UNESCO Millî Komisyonunca tertip edilmiştir. (Ankara, 1967).

31 — Balkan Memleketleri Konferansı, UNESCO Millî Komisyonunca tertip edilmiştir. (İstanbul, Ekim 1966).

32—Adana ve Mersin haftası, UNESCO Millî Komisyonunca tertip edilmiştir. (Aralık 1967).

33 — Türk Tarih Kurumu Başkanı, 1972-1982.

34— Kurucu Meclis Üyesi, Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu Başkanı, 1960-1961

Temsil Görevleri (Yurt Dışında):

1—Atina'daki Fransız Arkeoloji Mektebinin yüzüncü yıldönümünde D.T.C. Fakültesini temsil etmek için gidildi. (1947).

2 — Paris'te toplanan XXI inci Şarkiyatçılar Kongresine iştirak edildi. (Fakülte hesabına). Türkoloji Seksiyonu'na başkanlık edildi. (23-31 Temmuz 1948).

3 — Utrecht'de toplanan Hazırlayıcı Üniversiteler konferansına iştirak edildi. (2-13 Ağustos 1948).

4 — Tahran'da toplanan Birleşmiş Milletler Seminerine iştirak edildi. (10 Şubat-6 Mart 1950).

5 — Nice'de toplanan Üniversiteler konferansına iştirak edildi. (Ankara Üniversitesi hesabına, 3-9 Ocak 1951).

6 — Roma'da toplanan Milletlerarası Tarih İlimleri Kongresine iştirak edildi. (Fakülte hesabına) 4-n Eylül 1955.

Bu kongrede:

a) Ebubekir Ratip Efendi'nin Viyana Sefaretnamesi adlı tebliğimiz. İştirak kararı geç bildirildiği için okunamadı.

b) V inci Seksiyon'da (Les Problemes Sociaux XIX me siecle).

c) V inci Seksiyon'da (La Storia moderna dei popoli Arab) adlı raporun münakaşasına iştirak edildi ve başkan Toynbee'nin müsaadesiyle konu üzerine geniş bir izah

yapıldı.

7 — İstanbul'da toplanan ikinci Üniversiteler konferansına iştirak edildi. (Üniversite adına, kendi hesabına). 19-23 Eylül 1955. Bu konferansda Tüzük Komisyonu çalışmalarına iştirak edildi ve yaptığı teklifler kabul edildi.
8 — Rockfeller Fondasyonu tarafından tertip edilen Yalova konferansına iştirak edildi. 6-8 Temmuz 1953.
9 — Ankara'da Amerikan Üniversiteleri profesörlerinin huzurunda (Eğitim ve Demokrasi) konusunda bir tebliğ yapıldı. (1949).

10 — İngiliz Üniversitelerini ziyaret, Manchester Üniversiteleri ve Londra, İngiliz Kültür Heyeti adına. (Mayıs 1962).

11 — Çekoslovakya Haftası, UNESCO Millî Komisyonu davetlisi. Türkiye Millî Komisyonu adına. (Kasım 1963).

12 — Ortadoğu Memleketleri Haftası, Dışişleri Bakanlığı adına Beyrut, Kahire, Tunus, Cezayir, Fas (Kasım 1966).

13 — Uluslararası Tarih Kongresi, Moskova (Ekim 1966) Türk Tarih Kurumu adına.

14 — Ortadoğu Tarihi Konferansı. Colombia Üniversitesi yardımı. Seattle (U.S.A) (Haziran 1970).

15 — Uluslararası Tarih Kongresi. San Fransisco (1970).

16 — Avrupa Konseyi Müfettişliği, Hükümet adına. (Kasım 1971) Strazburg.

17 — Dünya Akademiler Birliği, T.T. Kurumu adına Bruxelles. (Haziran 1972).

18 — Balkan Devletleri Ulusal Konferansı, UNESCO yardımıyla (Nisan 1972).

19 — Orta Asya Memleketleri Medeniyetleri, T.T. Kurumu adına Aşkabat (Türkmenistan 3 Eylül, 3 Ekim 1972).

20 — Tiflis Üniversitesinin daveti (Ekim 1972).

21—UNESCO Genel Konferansı, Fakülte Temsilcisi (Kasım 1972).

22 — İkinci Cihan Savaşı Tarihi Kongresi. San Fransisco, Türk Tarih Kurumu adına 1975 (21 Ağustos).

23 — İran'ı ziyaret, UNESCO adına İran UNESCO Komisyonu davetlisi (1973 Haziran).

24—Sovyetler Akademisinin 250. yıldönümü, davet üzerine. Moskova, Leningrad (Ekim 1975).

25 — Güneydoğu Avrupa Etüdlere Derneği toplantısı, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu (Hamburg-Almanya) (Mart 1976).

26 — Romanya'yı Ziyaret, Romanya Hükümetinin davetlisi (Haziran 1976).

27 — Güneydoğu Avrupa Etüdlere, Bükreş-Romanya (Kasım 1976).

28 — Güneydoğu Avrupa Etüdlere Komitesi, Atina-Yunanistan (21-27 Mayıs).

29 — İsrail Hükümetinin Daveti (Ağustos 1977).

30 — Kıbrıs Hükümetinin Daveti (Ağustos 1977).

31—Siyasal Tarih Etüdlere Kongresi. Moskova-Sibirya (Eylül-Ekim 1977).

32 — Millet Konferansı. Princeton University. (Haziran 1978).

33 — Orta Asya Medeniyetleri Tarihi, UNESCO Genel Sekreterliği. Paris Unesco Merkezi (Ekim 1978).

34—UNESCO Genel Konferansı. Paris 1978 (Ekim-Kasım).

35 — Güneydoğu Avrupa Etüdlere K. Toplantısı, Budapeşte (Macaristan) (Şubat 1979).

36 — Orta Asya Medeniyetleri Tarihi, Özel Komisyon, Unesco Merkezi, Paris (Nisan 1979).

37 — Atatürk Heykeli Yapımını Teftiş (Senato adına) Budapeşte (Macaristan) (Ağustos 1980).

38 — UNESCO Genel Konferansı, Belgrad-Yugoslavya (Eylül-Ekim 1980).

39 — Histoire de L'Humanisme Komite toplantısı, Unesco Merkezince seçilen, Atina (Yunanistan) (Haziran 1981).

40 — Sayın Devlet Başkanı Evren'den Bulgar Devlet Başkanı Jivkov'a Mesaj, Sofya, (19 Ekim 1981).

- 41—Polonya'da Atatürk törenlerine katılma, Varşova (Ekim 1981).
42 — Macaristan'da Atatürk Törenlerine katılma. Budapeşte (Ekim 1981).
43 — Atatürk Uluslararası Kollokyumuna katılma.

Kitapları:

- 1—Fransa-Mısır ve Osmanlı İmparatorluğu (1767-1802) İstanbul, 1938. İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 63.
2 — Halet Efendi'nin Paris Büyükelçiliği (1800-1802) İstanbul, 1940 (İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 102).
3 — Tarih Notları. (Makaleler, Konferanslar ve İncelemeler) İstanbul, 1940.
4 — Selim III. ün Hatt-ı Hümayunları (Harpler ve İsyanlar) Ankara, 1942. (Türk Tarih Kurumu Yayınları: No. 10).
5 — Selim IH'ün Hatt-ı Hümayunları (Nizam-ı Cedid) Ankara, 1946. (Türk Tarih Kurumu Yayınları, No. 14).
6 — Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı (1831) Ankara, 1943. (Başvekâlet İstatistik U.M. Neşriyatı: No. 195).
7— İlk, Orta, Yeni ve Yakınçağ Tarihleri (Arif. M. Mansel ve Cavit Baysun ile birlikte). 1943
8 — Osmanlı Tarihi V nci cilt (Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri) Ankara, 1947 (Türk Tarih Kurumu yayınlarından).
9 — Osmanlı Tarihi VI. cilt (İslâhat Fermam Devri) Ankara, 1954 (Türk Tarih Kurumu yayınlarından).
10 — Osmanlı Tarihi VII nci cilt (Abdülaziz Devri). (Türk Tarih Kurumu yayınlarından 1956).
11 —Osmanlı Tarihi, VIII nci cilt (Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri) (Ankara, 1962).
12 — Atatürk'ten Düşünceler. (İş Bankası tarafından 1956 ve 1969 tarihlerinde basılmıştır). Son kez genişletilerek Milli Eğitim Bakanlığınca basılmıştır, 1981.
13 — Atatürk ve Devrim (konferanslar ve makaleler) 1980-81.
14 — Türkiye Cumhuriyeti Tarihi. Ders kitabı: 1942 den 1981 yılına kadar M.E. Bakanlığı okullarında okutulmuştur. 1981 okutulmaktan kaldırılmıştır.
15 — Osmanlı Tarih, IX uncu cilt (İkinci Meşrutiyet devrini kapsamaktadır, hemen hemen tamamlanmış durumda olup henüz basılmamıştır).
16 — Atatürk (1981) için hazırlanmış daha basılmamıştır. (Son iki eser kızı Doç. Dr. Seçil Akgün tarafından tamamlanmaktadır).

* **Kaynak:** *Türk Tarih Kurumu: Kuruluş Amacı ve Çalışmaları / Fahri Çoker.- Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1983.- (Türk Tarih Kurumu Yayınları XVI.Dizi-Sa. 48)*